

Atf (cite): ALTUNTAŞ, Serdar (2026). Bulunuşunun Ardından *Süheyl ü Nev-bahâr*'ın Yüz Yılı: Betimsel Bir Değerlendirme ve Bibliyografya, *Disiplinler Arası Dil Araştırmaları Dergisi*, 12, 115-137. doi: <https://doi.org/10.48147/dada.1871789>

Bulunuşunun Ardından *Süheyl ü Nev-bahâr*'ın Yüz Yılı: Betimsel Bir Değerlendirme ve Bibliyografya

The Centennial of *Süheyl ü Nev-bahâr* Following Its Discovery: A Descriptive Evaluation and Bibliography

Serdar ALTUNTAŞ¹

Özet

Süheyl ü Nev-bahâr, 1350'de Mes'ûd bin Ahmed tarafından Farsça asıllı bir metinden Türkçeye uyarlanmıştır. Genellikle tercüme olarak anılan eser, birebir çeviri yöntemiyle yazılmamıştır. Hoca Mes'ûd, metni aktarma metodunu anlatırken anlam bakımından Türkçeye en doğru ifadeyi seçtiğini ve asıl hikâyeyi olduğundan farklı bir boyuta getirdiğini belirtmiştir. Bu çalışmada eserin adı, mütercimi, kaynağı, yazılış biçimi, nüshaları gibi konular ele alınıp değerlendirilmiştir. Bununla birlikte bulunuşunun üzerinden yüz yılı geride bırakan SN'ye dair 1925-2025 yılları arasında yapılmış çalışmalar listelenmiştir. 11 kitap, 47 makale, 10 bildiri, 3 tanıtım yazısı, 41 (lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde) tez olmak üzere toplamda 112 araştırma tespit edilebilmiştir. Johannes Heinrich Mordtmann'ın 1925'te tıpkıbasımı yayımlanmasının ardından ilk metin neşri, 1991'de Cem Dilçin tarafından yapılmıştır. Bibliyografya bölümünün verilerini içeren Tablo1'e göre Dilçin'in çalışmasından sonra Türkiye'de SN'yle ilgili araştırmalar artmıştır. Çalışmada SN üzerine bir bibliyografya hazırlamak ve eserin henüz incelenmemiş yönlerine dikkat çekerek yapılacak araştırmalara fikir olmak hedeflenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Betimsel değerlendirme, bibliyografya, Eski Anadolu Türkçesi, Hoca Mes'ûd, *Süheyl ü Nev-bahâr*

Abstract

Süheyl ü Nev-bahâr was adapted from Persian into Turkish by Mes'ûd bin Ahmed in 1350. The text was not written using a word-for-word translation method. Hoca Mes'ûd stated that he chose the most accurate expression in Turkish in terms of meaning when explaining the method of transferring the text. This study discusses and evaluates topics such as the title of the work, its translator, its source, its writing style, and its copies. In addition, studies conducted between 1925 and 2025 on SN, which has been around for over a century, are listed. A total of 112 studies were identified, including 11 books, 47 articles, 10 papers, 3 promotional articles, and 41 theses (at the undergraduate, master's, and doctoral levels). Following Johannes Heinrich Mordtmann's publication of the facsimile in 1925, the first publication of the text was carried out by Cem Dilçin in 1991. The aim of this study is to prepare a bibliography on SN and to draw attention to aspects of the work that have not yet been examined, thereby providing ideas for future research.

Key Words: Descriptive evaluation, bibliography, Old Anatolian Turkish, Hoca Mes'ûd, *Süheyl ü Nev-bahâr*

Makale Türü: Araştırma

Paper Type: Research

1 Doktora öğrencisi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, srdalntas@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3182-7022>

Makale Geliş Tarihi (Recieved): 26.01.2026 Makale Kabul Tarihi (Accepted): 24.02.2026

1. Giriş

14. yüzyıl Türk şairi Hoca Mes'ûd tarafından 1350'de Farsçadan Türkçeye uyarlanan/tercüme edilen *Süheyl ü Nev-bahâr* (=SN), Türk edebiyatının yazılmış beşerî aşk konulu ilk mesnevisidir. Yemen Padişahı Bahr'ın oğlu Süheyl ile Çin Padişahı Fağfur Şah'ın kızı Nevbahar arasında yaşanan aşk konu edinmiştir. *Şehnâme* vezni olarak da adlandırılan *fe'ülün / fe'ülün / fe'ülün / fe'ül* kalıbıyla yazılmıştır. Bu veznin, henüz ele geçmemiş olan Farsça asıllı metinde kullanılıp kullanılmadığı bilinmemektedir. Hoca Mes'ûd, *Kutadgu Bilig* ve *Atebetü'l-Hakâyık*'ta da karşılaşılan söz konusu vezni, Firdevsî'ye duyduğu hayranlık dolayısıyla mesnevisinde uygulamış olabilir. Hayranlığı SN'de "Firdevsî güzel söylemiş" diyerek *Şehnâme*'den iki beyte yer vermesi (CD-2957, 5254) ve bu beyitlerde Firdevsî'yi övmesinden de anlaşılmaktadır.

SN'nin yazıldığı Anadolu Beylikleri Dönemi; dinî ve tasavvufî çalışmaların yanı sıra romantik mesnevilerin meydana getirilmeye başlandığı bir dönemdir. Önceleri yazılmış ve dinî-romantik aşk konulu olan *Yusuflu Zelihâ*, beşerî aşk konulu mesnevilere ön ayak olmuştur. Bunların ilki olan SN'nin ardından Fahrî'nin *Hüsrev ü Şîrîn*'i, Şeyhoğlu Mustafa'nın *Hurşîd-nâme*'si, Tutmacı'nın *Gül ü Husrev*'i, Ahmedî'nin *Cemşîd ü Hurşîd*'i Türk edebiyatındaki yerini almıştır (Dilçin, 2016: 3-5).

SN, dönemindeki eserlere göre daha sade ve anlaşılır bir dille yazılmıştır. Hoca Mes'ûd, kendisini sıkıştırdığını söylediği vezne rağmen Türkçe söz varlığını geniş ölçüde eserine yansıtmıştır. Bununla birlikte dönem ağızlarında arkaik sayılan unsurları da kullanmıştır. Bulunuşuna kadar diğer metinlerde yer almayan kelimelere rastlanmıştır. Bu yönüyle *Tarama Sözlüğü*'ne kaynaklık etmiştir. Cem Dilçin, *Derleme Sözlüğü*'nden (=DS) yararlanarak söz konusu unsurları anlamlandırabilmiştir.

SN'nin adı Âşık Çelebi'nin *Meşâ'irü's-Şu'arâ* adlı tezkiresinde geçmiştir (Dilçin, 2016: 12). Yıllar sonra Mordtmann, Berlin Devlet Kütüphanesine (Staatsbibliothek zu Berlin) alınan yazmalar arasında SN'ye rastlamıştır. Önceleri Paris'te yer alan nüsha, Suriyeli bir tüccardan satın alınıp Staatsbibliothek'e girmiştir (1925: 7). Bu keşfin ardından Mordtmann, bir ön sözle yazmanın tıpkıbasımını hazırlamış ve Orient-Buschhandlung Heinz Lafaie'den 500 adet yayımlanmıştır. Yeni keşfedilmiş bir eserin, ilk aşamada dil bilgisini incelemeyi gereksiz bulan Mordtmann, bunun kendi yeteneklerini aştığını belirtip genç ve daha nitelikli araştırmacıların inceleme yapmasını tavsiye etmiştir. Bununla birlikte dört yüz yıl boyunca kayıplara karışmış bir eseri gün yüzüne çıkarmanın ve araştırmacılar için yazmayı ulaşılabilir kılmak için yeterli olduğunu söylemiştir (Mordtmann, 1925: 12).

Mordtmann'ın çalışması yayımlandıktan bir yıl sonra SN'nin ikinci nüshası, Ahmet Talât Onay tarafından Çankırı'da bulunmuştur (Dilçin, 2016: 40). Her iki nüshanın gün yüzüne çıkmasıyla yurt dışında ve Türkiye'de çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bunlar *Süheyl ü Nev-bahâr Çalışmaları* başlığı altında daha detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Bu makalede SN ile ilgili genel bilgileri tekrar değerlendirerek ve bir bibliyografya hazırlayarak araştırmacılara/konunun ilgililerine bir veri alanı oluşturmak, mesnevinin üzerinde çalışılması gereken yönlerle dikkat çekmek amaçlanmıştır. Her başlık bir incelemenin konusu olabilecek düzeydedir. Özellikle SN'nin kaynağı, barındırdığı motifler, mütercimi gibi derinliği bulunan noktalar henüz hususi olarak incelenmiş değildir.

Çalışmada Mordtmann nüshası "M", Dehri Dilçin nüshası "D" ve Cem Dilçin'in kurduğu 5703 beyitlik metin "CD" ile gösterilmiştir.

2. Araştırma Yöntemi

Çalışma için manzum² SN ile ilgili yayımlar kronolojik sırayla incelenmiş ve elde edilen bulgular betimsel olarak değerlendirilmiştir. Metin taramalarında Mordtmann (1925), Cin (2012), Cığa (2013) ve Dilçin (2016) yayımları esas alınmıştır. Bununla birlikte metni anlamak için Tezcan'ın çalışmasından (1994) da yararlanılmıştır.

SN ile ilgili çalışmalara dair hazırlanan bibliyografya bölümü için Taş (2009), Cin (2012), Dilçin (2016) gibi kitaplarla makalelerin kaynakça kısımları, dijital ortamda ulaşılabilen kitap bölümleriyle bildiri kitapları ve *Eski Anadolu Türkçesi Bibliyografyası* (Erdem vd., 2013) taranmıştır. Sunulan bildiri bilgisine ulaşmak, diğerlerine göre daha zorlayıcı olmuştur. Bunun nedeni bazı bildiri kitaplarının basılmaması, sınırlı sayıda basılan her bildiri kitabına ulaşılabilmesi ve genel ağda sunulan bildirilere dair herhangi bir belirtinin olmamasıdır. Bunun sonucu olarak bibliyografya çalışmalarına bakıldığında en az verinin bildiri kısmında olduğu görülmektedir. Bu çalışmada da aynı durum meydana gelmiş ve toplamda 10 bildiri bilgisine ulaşılabilmiştir. Bildirilerin saptanabilmesi için akademik çalışmaların paylaşıldığı sosyal mecralar (Academia, ResearchGate) aracılığıyla ulaşılabilen bildiri kitapları taranmıştır. Mezuniyet tezlerinin tespiti, İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü katalog tarama sistemiyle Erdem (2013), Ergin (1961), Kavruk (1991), Yetiş (1979) ve Dilçin'in (2016) çalışmalarından hareketle yapılmıştır. Daha sonraki yıllarda da muhakkak mezuniyet tezleri yazılmıştır fakat kaydedildikleri bir belgeleme ortamı olmadığı için listelenememişlerdir.

3. Süheyl ü Nev-bahâr'ın Adı Meselesi

Çalışmaya konu olan mesnevinin adı Türk edebiyatında *Süheyl ü Nev-bahâr* olarak kabul görmüştür. Eserin son 9 beytini (DC-5695, M-5560 ve sonrasını) yazan

² Çalışmada Hoca Mes'ûd'un uyarlaması esas alınmıştır. Bekâyî tarafından mensur olarak yazılan (nesre dönüştürülen) SN, ayrı bir incelemenin konusu olup bu yazıda ele alınmamıştır.

müstensih/müstensihler (Dilçin, 2016: 35) de şu ilk beyitte eseri aynı adla anmıştır: *Kim okursa Süheyl ü Nev-bahâr'ı / Du'â birle yazana kıla yârî* (CD-5695, M-5560). Hoca Mes'ûd, Farsça asıllı metnin adını anmayarak kendi uyarlamasına *Kenzü'l-Bedâyi'* ismini verdiğini söylemiştir: *Bir ayruhsı hem adı olsun dëdüm / Pes adını Kenzü'l-Bedâyi' kodum* (DC-5621, M-5486). Bununla birlikte mesnevinin bir lakap gibi *Nev-bahâr u Süheyl* şeklinde de anılabileceğini ifade etmiştir: *Adın dëmege kimse ëtmese meyl / Lakab bigidür Nev-bahâr u Süheyl* (CD-5622, M-5487).

Semih Tezcan, “Gerçekte bu mesneviye yazarının koyduğu adlar *Kenzü'l-bedâyi'* ve *Nev-bahâr u Süheyl*'dir. Fakat nedense, ilk önce müstensihler, daha sonra bütün edebiyat tarihçileri ve araştırmacılar *Süheyl ü Nev-bahâr* demeyi yeğ tutmuşlardır, ben de onlara uydum.” (Tezcan, 1994: 1) demiştir. Ali Cin de eserin *Nevbahâr u Süheyl* olarak tanındığından bahsetmiştir (2012: 2). *Nev-bahâr u Süheyl*, geçtiği beytin (CD-5622, M-5487) ilk mısrasındaki *meyl*'le kafiye oluşturmak için ters yazılmış olabilir. Kendi döneminde SN şeklinde anılıyor ve biliniyor olsa gerek ki müstensihler de bu ad ile anmıştır. Yüzyıllar sonra istinsah edilen mensur Süleymaniye nüshasında dahi “kışşa-yı Süheyl ü Nev-bahâr” olarak geçmektedir.

Dilçin, D nüshasının 1b sayfasında yer alan tezhipte “Kitâb-ı Süheyl-nâme” adlandırmasının bulunduğu bahsetmiştir (2016: 64). Mensur olan İstanbul nüshasında ise “Süheyl ü Nevbahar-ı Evvel” kaydına rastlanmıştır (Cin, 2012: 2).

4. *Süheyl ü Nev-bahâr*'ın Kaynağı

Fars edebiyatı ile Firdevsî etkisi, SN'de kendini genişçe hissettirmektedir. Eserde genel olarak aşk mesnevilerinde ve masallarda bulunan kimi motifler yer almaktadır. Çocuğun olmaması, kilitli odanın bulunması, âşığın bizzat görmeden rüya veya bir görsel üzerinden maşuka âşık olması, iyilerin kazanıp kötülerin kaybetmesi, doğaüstü varlıkların yardım etmesi vs. SN'de de kendini göstermektedir (detaylı bilgi için bk. Dilçin, 2016: 103-112). Sayılan motiflerin dışında güçlü bir masal ögesi olan sevgilinin saçını sarkıtması ve âşığın saçla yukarı tırmanması, genelde Alman masal geleneğinin bir unsuru olan Rapunzel'le özdeşleşmiştir. Hâlbuki söz konusu motif, Rapunzel'den yüzyıllar önce Firdevsî'nin *Şehnâme*'sinde Rudaba'nın köşkten aşağı Zal'a doğru saçlarını sarkıtmasında görülmektedir. Firdevsî hayranlığından olsa gerek ki Hoca Mes'ûd, *Şehnâme*'de rastladığı saç motifini SN'de kullanmıştır. Hatta “Giriften-i Süheyl be-Mûy-i Nev-bahâr-râ u Ber-Bâm Reften” (Süheyl'in Nev-bahâr'ın Saçına Tutunarak Dama Çıkması) başlığı dahi vardır. Nevbahar, mesnevide iki kez saçlarını damdan sarkıtıp Süheyl'i dama çekmiştir:

Hemân lahza çözdî bölük saçların / Kemend eyleyüp atdı birin birin (CD-1748)

Şaçumuñ kılın tut u kılın sebab / Degül vakti kim bekleyesin edeb (CD-1759)

Kemendini atdı vü tıtdı ucın / Dürişdi tam üstine ağdı gücin (CD-1874)

Verilen motiflerin Fars mesnevilerinde bulunması, SN'nin Farsça asıllı olmasından dolayı normal görülmektedir. Bununla birlikte Cin, eserdeki masalsi öğelerden yola çıkarak kaynağının Hint olabileceğini ileri sürmüştür (2012: 3).

Muhammed Rıza Kerimî, Azerbaycan âşıklık geleneğinde birçok aşk hikâyesinin bulunduğunu ve bunların zamanla Farsçaya çevrildiklerini belirtmiştir. Buna örnek olarak *Behram ve Gül* ile *Varka ve Gülşah* hikâyelerini vermiştir. Buradan sözü, SN'nin de bir Azerbaycan halk anlatısı olduğuna getirmiştir. Ona göre bu hikâye 5-6. yüzyıllarda, Sasani döneminden itibaren, ozanlar tarafından anlatılmış; yedinci yüzyılda yazıya geçirilmiş ve Hoca Mes'ûd tarafından derlenmiştir. Hikâyenin hâlen Azerbaycan'da âşıklarca enstrüman ve şarkı eşliğinde anlatıldığını belirtmiştir (2017: 11-12). Hoca Mes'ûd, eserinde herhangi bir derlemeden bahsetmemiş ve mesnevinin Farsça olduğunu, yeğeni tarafından getirildiğini şu beyitlerde net bir şekilde anlatmıştır:

Girüp geldi elinde bir hoş kitâb / Anı göricek eyledüm çok 'itâb (CD-301)

Kitâbı elinden şunup aldum / Okıdum u bir dem taña kaldum (CD-331)

Ki nitesi hoş düzmiş anı düzen / Söz içinde key beklemişdür düzen (CD-332)

Ve lîkin eger Türkce oladı / Kamu yerde meşhûr olup kaladı (CD-333)

Dedüğüm kitâb aşnuğı Pârsî / Dilince düzilmiş Hâk'ıñ yârîsi (CD-363)

Dedüm ger ola Tangrı'nuñ yârîsi / Bu kamu hikâyet ki var Pârsî (CD-375)

5. *Süheyl ü Nevbahâr*'ın Mütercim(ler)i

Hoca Mes'ûd, *Hikâyet başından hemîn biñ beyit / Düzetdi dedi kalanın sen eyit* (DC-351) beytiyle yeğeni İzzeddin Ahmed'in bin beyit yazdığını belirtmiştir. Ağâh Sırrı Levend, buradan yola çıkarak "Hoca Mes'ut ile İzzettin Ahmet'in 1350'de yazdıkları *Süheyl ü Nevbahâr*'dan..." (2023: 40) deyip eserin mütercimi olarak iki ismi de anmıştır; "İzzettin Ahmet, *Süheyl ü Nevbahâr*'da halkın Türkçeye olan eğilimini şu mısralarla anlatıyor" (s. 8.) diyerek ilk bin beyitten örnek verdiği kısımlarda sadece İzzeddin Ahmed'i anmıştır. Metin incelemesinde bulunan araştırmacılar, farklı görüşler beyan etmişlerdir. Kilisli Rifat Bilge, İzzeddin Ahmed'in kaç beyit yazdığını dair görüşünü M nüshasından yola çıkarak şöyle açıklamıştır:

20'nci sahifedeki ifadeye nazaran İzzeddin Ahmed 96'ncı sahifedeki beşinci beyte kadar yazmıştır. Hoca Mes'ûd ise mezkûr sahifedeki altıncı beyitten başlamıştır. Şu kadar var ki bu hesaba göre İzzeddin Ahmed'in yazdığı beyitler 1022 olur. Hâlbuki mukaddimede, ancak bin beyit yazmıştır, deniliyor. Ben bunu şöyle hallettim: Dastana ait olan beyit bin tanedir, ara yerde dört gazel vardır ki 22 beyitten ibarettir. Bu gazeller dastana ait olmayıp da nâzım tarafından ilave edilmiş olduğu için Hoca Mes'ûd bu 22 beyti hesaba katmamıştır. Binaenaleyh İzzeddin Ahmed

tarafından tercüme tarikiyle nazmedilen hakikatte bin beyit oluyor. (...) Kitabın mütalaasından hülâsa olarak şu çıkıyor ki İzzeddin Ahmed hikâye başından itibaren 1022 beyit nazmetmiştir. Bunun 1000 beyti asıl hikâyeye ait olup 22 beyti ilave kabilinden gazeldir. Sonra Hoca Mes'ûd başlanmış hikâyeyi bitirmiştir (Bilge, 1928: 405).

Dilçin, iki nüshanın karşılaştırmasıyla kurduğu metinde İzzeddin Ahmed'e atfedilen bölümün 1069 beyitten oluştuğunu saptamıştır. Bu kısımda Hoca Mes'ûd tarafından söylenme ihtimali bulunan 22 beyti çıkartarak İzzeddin Ahmed'in 1047 beyit yazdığını tahmin etmiştir. Dilçin'e göre sayı net 1000 ise Hoca Mes'ûd'un sonradan ilgili yerleri kontrol edip düzeltme ve eklemelerde bulunmuş olma ihtimali vardır. Bununla birlikte 1047'nin vezne uydurulmasının zorluğu dolayısıyla yuvarlama bir beyan olabileceğini ifade etmiştir (Dilçin, 2016: 62-63).

Araştırmacılar, "Getürdi aña dek ki düzdi Nakkaş / Süheyl'e sarây ediser sırrı fâş (CD-352, M-331) beytine dikkat etmemişlerdir. Sadece hemen bu beyitten sonra gelen "Görüp Nev-bahâr'ın şuda gölgesin / Okıyıcagaz nêtdüğün bilesin" (CD-353, M-332) beytine odaklanmışlardır. Dolayısıyla "Melik-zâde dahı anuñ gölgesin / Şuda gördi bilimedi nêdesin" (CD-1441, M-1381) beytinin İzzeddin Ahmed tarafından yazılmış son beyit olduğu ihtimali üzerinde durmuşlardır.

Dilçin'in kurduğu metne göre 352. beyitte, İzzeddin Ahmed'in "Nakkaş'ın Süheyl'e yaptığı sarayın sırrını açıklayacağı yere kadar yazdığı" net bir şekilde belirtilmiştir. Nakkaş, bitirdiği sarayı Süheyl'e gösterip sarayda ne yapacağını söyleyerek sarayı inşa etmedeki maksadını (sırrını) belli etmiştir:

Nakkaş dër ki ben taşra gidiserem / Saña dëyeyin bil ki nêdiserem (CD-1358)

Komazvan ki kimse katuña gele / Ki añsuzda bu işimüzi bile (CD-1359)

Çü ben gëdeven tahta gëç hoş otur / Kıpuzı çal ünüñ yukaru götür (CD-1360)

Ola kim ünüñ işide Nev-bahâr / Tama ağa uğurlayın ol nigâr (CD-1361)

Çü bildüresin aña gendüzüñi / İlerü gele göre ay yüzüñi (CD-1362)

Görürseñ şuda gölgesin bakmağıl / Yüzin görmege şu bigi akmagıl (CD-1363)

İzzeddin Ahmed, CD-1363. beyitle yazma işini bırakmış ve dayısına devretmiştir. CD-1364. beyitten sonra (*Bu sözi çü Nakkaş dër ü gider / Süheyl-i Yemen dahı gör ki nêder*) Nakkaş'ın sarayı yapma maksadını yansıtmamasının ardından Süheyl'in neler yapmış olduğu sıralanmıştır. "Görüp Nev-bahâr'ın şuda gölgesin / Okıyıcagaz nêtdüğün bilesin" (CD-353) beyti, saray yapımının amacına ulaşmasından sonra Süheyl'in neler yapacağı/başına neler geleceği okuyucuda merak oluştursun diye verilmiş olmalıdır. Bu yorumdan yola çıkarak İzzeddin Ahmed'in "Âğâz-ı Dâstân" (Hikâyeye Başlangıç) bölümünün ilk beyti olan CD-372'yi yazmaya başlayıp CD-1363. beyitle bıraktığı,

toplamda 992 beyit yazdığı söylenebilir. Hoca Mes'ûd'un bin beyit olarak anması da tamamen bir yuvarlama gibi görünmektedir. M nüshasına göre 350 – 1310 beyitleri arası, yani 961 beyit İzzeddin Ahmed tarafından yazılmış denebilir. Sayının yuvarlama olmasının nedeni, Dilçin'in ihtimal dâhilinde ileri sürdüğü vezin meselesi olsa gerektir. Dilçin'in ilgili bölümdeki gazellerin Hoca Mes'ûd'a ait olduğu inancını destekleyecek bir belirti bulunmamaktadır. Öte yandan gazellerle birlikte İzzeddin Ahmed'in yazdığı kısmın tamamının veya bir bölümünün Hoca Mes'ûd tarafından söylenmiş olma ihtimali de bulunmaktadır. Bilge Kağan'ın söylevini içeren Kül Tigin bengü taşına, metni sonradan Yollug Tigin'in tokuması gibi ilgili kısımlar, Hoca Mes'ûd tarafından söylenmiş ve İzzeddin Ahmed aracılığıyla yazılmış olabilir.

6. Süheyl ü Nev-bahâr'ın Yazılış Biçimi

Dilçin, SN'nin ve kendi dönemindeki mesnevilerin doğrudan bir çeviri olmayıp Farsça aslı göz önünde bulundurularak çeşitli ekleme ve değişikliklerle yazıldığını belirtmiştir (2016: 6). Hoca Mes'ûd, söz konusu durumu CD-5614 ile CD-5620 numaralı beyitlerde dillendirmiştir. Bu beyitlerle kısaca mesneviyi sözcük sözcük çevirmediğini, böyle yapsaydı faydasının dokunmayacağını ifade edip eseri hikâyeden destan anlatımına dönüştürdüğünü ve olduğundan çok farklı bir hâle soktuğunu (birkaç don biçtiğini) belirtmiştir:

Kıyâs êtdüm olmaz idi incüme / Ki lafzen-be-lafz eylesem tercüme (CD-5615)

Eger eyle êtsem olur idi huşk / Ne hâşıl ko husuz kalur idi müşk (CD-5617)

Hikâyet yolın dâstân suyına / Tütup gitdüm ü ma'nî'nüñ boyına (CD-5618)

Yakışduru bir hadde biçdüm bês on / Kolay kim ola kutlu her dürlü ton (CD-5619)

Ma'ânî beyânınca çün vardum / Bedi' anda kaç dürlü söz kardum (CD-5620)

Verilen beyitlerde beyan edildiği üzere SN birebir tercüme değildir, bir uyarlamadır. Ele geçmiş Farsça hikâyenin büyük oranda Türkçeleştirilme gayesi de çeşitli beyitlerde ifade edilmektedir:

Bu Türk'ün diline [kim] unıhdugum / 'Arab lafzını vaz'ını yıhdugum (CD-5604)

Şu resme ki veznüñ tekâzâsıdı / Nite yıhdum ben tekâzâ sıdı (CD-6505)

Kendi dönemindeki eserlere göre birçok arkaik kelimeyi barındıran ve daha sade Türkçeye yazılmış olan SN'de alıntı kelimelerin kullanılma nedeni, Hoca Mes'ûd'un deyimlerle veznin mütercimi sıkıştırmasına bağlanmıştır. Tosunoğlu ve Melanlıoğlu'nun çalışmalarına göre SN'de 3321 sözcük vardır. Bunların 3044'ü Türkçedir (2005: 198). Gaddar'ın incelemesine göre ise SN, 59.787 kelimedenden oluşmakta ve 4011 farklı sözcükten meydana gelmektedir. Bunların 2238'i Türkçedir

(2012: 202). Her iki çalışmada sayılar farklı da olsa SN'deki Türkçe kelime oranının diğer dillerdekilere kıyasla çok daha yüksek olduğu görülmektedir.

İzzeddin Ahmed'in yazdığı 992 beyti kapsayan bölümdeki atasözlerinin sayısı Dilçin'de 12, Karpuz ve Gaddar ile Altuntaş'ta 11'dir. Geri kalan bölümlerin toplamında ise Dilçin'e göre 76, Altuntaş'a göre 75, Karpuz ve Gaddar'a göre 73 atasözü vardır. Eserin tamamındaki atasözlerinin sayılarının toplamı ise Karpuz ve Gaddar'da 84, Altuntaş'ta 86, Dilçin'de 110 olarak verilmiştir (Karpuz ve Gaddar, 2012; Altuntaş, 2019; Dilçin, 2016: 202-210). Türkçe söz varlığının yoğun bir şekilde kullanılması da eserin birebir tercüme olmadığını desteklemektedir.

Hoca Mes'ûd, İzzeddin Ahmed'in yazma işleminden sonra eserin başındaki kısımları yazmış ve ardından mesneviye geçmiş olmalıdır. Çünkü yeğenin başlattığı işi tamamlama dileğini, mesnevinin başına sonradan eklediği "Sebeb-i Nazm-ı Tercemân-ı İn-Kitâb" bölümünde açıkça belirtmiştir:

Baňa oldu vâcib tamâm eylemek / Eger mâni' olmazsa devr-i felek (CD-356)

Çalap Tañrı yârî kılursa baňa / Düzem şöyle kim kıla gören taňa (CD-357)

7. Süheyl ü Nev-bahâr'ın Nüshaları

7.1. Mordtmann (Berlin) Nüshası:

İstinsah tarihi en eski olan nüshadır. Berlin Devlet Kitaplığındadır. Mordtmann tarafından bulunmuştur (Dilçin, 2016: 33-40). Kendisinin yazdığı dokuz³ sayfalık bir ön sözle yayımlanmıştır. Harekeli nesihle yazılmıştır. Toplamda 189 yaprak ve yazılı 376 sayfadan meydana gelen nüshada 62 başlık, bir besmele bulunmaktadır.⁴ Sayfaların çoğu 15 satırdan oluşmaktadır.⁵ Başlıklı sayfalarda 14, besmeleli olan ilk sayfada 13, 1 sayfada (s. 189'da 2 başlık olduğu için) 13, son sayfada ise 7 beyit yer almaktadır. Geride kalan (376-60-1-1-1=) 313 sayfada 15'er beyit bulunan nüshada toplam (60*14+13+13+7+313*15=) 5568 beyit vardır. Çağatay, M nüshasının 5559 beyitten ibaret olduğunu söylemiştir (Çağatay, 1963: 292). Esere müstensih tarafından eklenen son 9 beyti dışarıda bırakarak bu sayıyı vermiş olmalıdır.

7.2. Dehri Dilçin (Çankırı) Nüshası:

³ Dilçin, ön sözün bulunduğu son sayfa numarasına bakmış olmalı ki sayfa sayısını on üç şeklinde anmıştır (Dilçin, 2016: 33). Dilçin'in verdiği bilgi, Mordtmann'ın çalışmasını görmediğini (2009: 14, 26) belirten Taş'ta da tekrarlanmıştır (2009: 11; 2019: 10).

⁴ Cin, mesnevinin başına kırmızı mürekkeple yazılan besmeleyi de bölüm başlığı olarak değerlendirmiş (2012: 35) ve nüshanın 63 başlıktan oluştuğunu belirtmiştir (s. 5). Dilçin ise M nüshasında 60 başlık bulunduğu bahsetmiştir (2016: 159).

⁵ Dilçin'in sehven verdiği her sayfada 17 satır bulunduğu bilgisi, diğer çalışmalarda da tekrarlanmıştır (Cin, 2012: 5; Dilçin, 2016: 34; Kerimî, 2017: 9; Taş, 2009: 11; Taş, 2019: 10).

Onay tarafından 1926'da Çankırı'da bulunmuştur. Harekesiz talik yazılıdır. Yıldızlı 75 başlık yer almaktadır. Son sayfası eksik olan nüshanın istinsah tarihi bilinmemektedir. Genel olarak 16. yüzyılda yazıldığı görüşü vardır. Aralarda bir kısım sayfa eksikliği mevcuttur. Eksik yaprak sayısı 12'dir. Eldeki hâliyle 5278 beyitten meydana gelen nüshada kopuk sayfalarla birlikte 5623 beyit bulunduğu tahmin edilmektedir. Toplamda 16 minyatür içermektedir. M nüshasına göre daha az arkaik unsur barındırmaktadır. Dehri Dilçin tarafından taranmış ve böylelikle *Tarama Sözlüğü*'ne⁶ kaynaklık etmiştir (Dilçin, 2016: 40-44). Dilçin, eserin bilinmeyen 3. bir nüshasının daha olabileceğini ileri sürmüş (2016: 40), Tezcan ise yazarın elinden çıkan metnin dışında en az 4 nüshanın varlığına dair inancını dile getirmiştir (1994: 3). Yazma; Onay'dan D. Dilçin'e, ondan da C. Dilçin'e intikal etmiştir.

8. *Süheyl ü Nev-bahâr* Çalışmaları

SN ile ilgili yayımlanan ilk kitap, Mordtmann'ın 1925 tarihli *Suheil und Nevbehâr: Romantisches Gedicht des Mes'ûd b. Ahmed* (8. Jhdt. d. H.) yayımıdır. Banguoğlu, M nüshasını esas alarak 1936'da Schlesische Friedrich-Wilhelms-Universität'te bir doktora tezi hazırlamıştır. Fonolojik ve morfolojik bir inceleme olan tezini *Altosmanische Sprachstudien zu Süheyl-ü Nevbahar* adıyla 1938'de Leipzig'de (Almanya) kitaplaştırmıştır. Türkiye'de makalelerin yanı sıra Çağatay, M nüshasından iki sayfayı (s. 278 ile 279) tıpkıbasımlarıyla birlikte transkripsiyonlu olarak çalışmasında vermiştir. 280. sayfada yer alan ilk on iki beyti de Arap harfleriyle daktilo ederek kitabına almıştır (1963: 294-299). Bu süreçte metin çalışmaları genellikle lisans bitirme tezi seviyesinde ilerlemiştir. Dilçin, 1984'te Hasibe Mazıoğlu'nun danışmanlığıyla Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde (Eski Türk Edebiyatı Kürsüsünde) doktora tezi olarak karşılaştırmalı metin çalışması yapmıştır. 7 yıl sonra (1991'de) tezini kitaplaştırmıştır (2016'da tekrar basılmıştır). Tezcan, bu çalışmadaki metin ve sözlük kısmıyla ilgili önerilerini/eleştirilerini *Süheyl ü Nev-bahâr Üzerine Notlar* adıyla kitaplaştırmıştır (1994). Mesela Dilçin'in kitabındaki 3326 madde başından oluşan sözlük bölümünü (s. 627-711) tarayan Tezcan, SN'de geçip ilgili sözlükte yer almamış *añıl* "rahatça, sakince, yavaşça", *bula*- "sallamak", *dönder*- "döndürmek, çevirmek", *kay*- "tasa çekmek", *kaya gel*- "bezemek, kaygıya kapılmak", *kaya getir*- "bezdirmek, kaygıya salmak", *kıy* "kıyı, sahil", *öginde* "kendi kendine, aklından", *öginde de*- "kendi kendine demek" gibi kelimelerle anlamlarının da eklenmesi gerektiğini belirtmiştir (Tezcan, 1994: 59-75).

⁶ *Tarama Sözlüğü*'nün I. cildinde SN tanıtılırken "Gülşehri'nin (Kırşehirli Hoca Mesut) Farsça-dan çevirdiği manzum hikâyedir." (Aksoy ve Dilçin, 2019 LXVIII) bilgisi verilmiş, II ve sonraki ciltlerde "Hoca Mesut'un Farsçadan çevirdiği..." (s. LIV) şeklinde düzeltilmiştir. Başta Şeyh Mes'ûd bin Osmân-ı Gülşehrî ile karıştırılmış olmalıdır.

Taş, 2009'da *Süheyl ü Nev-bahâr'da Eskicil Öğeler* adlı kitabını yayımlamıştır.⁷ Çalışmada Dilçin'in neşri esas alınmış ve SN'deki 129 eskicil unsur incelenmiştir. Bu sırada ele alınan öğeler Türkçenin tarihî-çağdaş lehçeleri ve Türkiye Türkçesi ağızları ile ilişkilendirilerek desteklenmiştir. Aynı zamanda ilgili unsurlara Dilçin'in çalışmasında verilen anlamlar, sözlükçülük açısından değerlendirilmiş ve uygun olan tanımlamalar önerilmiştir. TDK, *eskicil* kelimesi için "Konuşulan ve yazılan dilde kullanımdan düşmüş olan (söz veya deyim); arkaik." tanımlamasını yapmıştır (*Güncel Türkçe Sözlük*). Bir eserdeki arkaik kullanımların tespiti için söz konusu öğelerin, öncelikle eserin kendi dönemi içinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Yani bunlar, o dönemde ve sonrasında kullanılıyorsa eskiciliğine şüpheyle yaklaşılmalıdır. Mesela Taş'ın çalışmasındaki *baba uğra-*; "öl, geber" anlamlarında *baba çıka*, *baba çıha*, *baba duta*, *baba tuta*, *baba yıha* (Doğan, 2023; DS, 2019: 449) gibi şekillerle ağızlarda yaşamaya devam etmektedir. Kelime, *veba*'dan gelmiş (Tietze, 2021: 430), *v>b* değişmesi ile ilk hecenin büyük ünlü uyumuna girmesi sonucu *baba* şeklini almıştır. Demek ki kelime daha o dönemlerde ses değişikliğine uğramış ve Türkiye Türkçesi ağızlarıyla varlığını sürdürmüştür. Bahsi geçen kelime dışında kitaptaki *çabala-*, *deñlü*, *geçüd*, *götür-*, *güzel*, *hatun*, *kapmağ*, *öksüz*, *şarmuşak*, *sülük*, *tañıl*, *tut* "dut", *yuharu* gibi kimi sözcükler bugün dahi yaşamaktadır. Kısacası kendi döneminde kullanılmış ve bugüne uzanmış bazı sözcükler, çalışmada 14. yüzyıl Türkçesi için arkaik olarak değerlendirilmiştir. Bu tip çalışmalarda ölçüt, ögenin eskiliği değil; eskiciliği olmalıdır.

Cin, M nüshasını esas alarak metni neşretmiştir (2012). Bu çalışmadan önce M nüshası Türkiye'de Ankara ve İstanbul üniversitelerinde daha çok lisans düzeyinde bitirme tezleriyle incelenmiştir. Cin'in çalışmasında mesnevinin fonetik, morfolojik ve yazım bakımından ele alındığı 21 sayfalık bir gramer bölümü bulunmaktadır. Ardından çeviri yazılı metin verilmiş ve çalışmanın sonunda gramatikal dizin yani Cin'in çalışmada yapmayı amaçladığı (s. III) asıl bölüm gelmektedir. Bu bölümde ünlemler, ikilemeler, özel isimler dâhil toplamda 4438 madde başı bulunmaktadır. Dizin kısmında gözden kaçan ufak tefek noktalar, Tokay tarafından listelenip yayımlanmıştır (detaylı bilgi için bk. Tokay, 2014: 270-271).

Kerimî'nin *Soheyl u Nowbahâr* adlı kitabı 2017'de Tebriz'de Neşr-i Ahter tarafından yayımlanmıştır. Hoca Mes'ûd ve eserlerinin ele alındığı kısımların dışında Azerbaycan folkloru ile SN'nin birlikte değerlendirildiği bir bölüm, Türkçe ön söz ve kitabın sonunda 16 sayfalık bir sözlük bulunmaktadır. Farsça olan kitapta, *Türkçe Ön Söz* başlığı (s. 13-19) altında "Hoca Mes'ûd ve Süheyl ü Nev-bahâr", "Hoca Mes'ûd'un Yaşayışı" ve "Azerbaycan Edebiyatına Kısa Bir İşare" alt başlıkları Türkçe (Arap harfleriyle) yazılmıştır.

⁷ Kitabın 2015'te ikinci baskısı, 2019'da ise tıpkıbasımı TDK tarafından yapılmıştır.

Somuncu, *Süheyl ü Nevbahâr'ın Metin Dilbilimsel Yapısı* adlı kitabında mesneviyi dil bilim metotlarından olan bağdaşıklık ve tutarlılık yönüyle incelemiştir. Bununla birlikte Süheyl ü Nev-bahâr'ın beş bölümden oluştuğu kanaatine varmıştır: (1) Süheyl'in hikâyesi, (2) Süheyl ile Nev-bahâr'ın hikâyeleri, (3) Nev-bahâr'ın bireysel hikâyesi, (4) Süheyl'in bireysel hikâyesi ve (5) yeniden Süheyl ile Nev-bahâr'ın birleşmesi (2021: 562). Araştırmacı çok zincirli olay örgüsünü, söz konusu beş bölümü veren “Metnin Tutarlılık Görünümü Bağlamında Ana ve Alt Dönüşümleri” adıyla tablolastırmıştır (2021: 545).

9. Süheyl ü Nev-bahâr Bibliyografyası

SN ile ilgili yapılmış çalışmaların bibliyografyası, kategorilere ayrılarak aşağıda verilmiştir:

Kitaplar

1. Banguoğlu, T. (1938). *Altosmanische Sprachstudien zu Süheyl-ü Nevbahar*, Leipzig: Druck der August Press.
2. Cin, A. (2012). *Mesud Bin Ahmed Süheyl ü Nev-Bahâr (Kenzü'l-Bedâyi') İnceleme – Metin – Dizin*, Konya: Eğitim Yayınevi.
3. Dilçin, C. (1991). *Mes'ûd Bin Ahmed Süheyl ü Nev-bahâr İnceleme – Metin – Sözlük*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
4. Hoca Mesud (2024). *Süheyl ü Nevbahâr*. M. Gedizli (Haz.). İstanbul: Kapı Yayınları.
5. Kanar, M. (2011). *Süheyl ile Nevbahar*, Ankara: Say Yayıncılık.
6. Kerimî, M. R. (2017). *Soheyl u Nowbahâr*, Tebriz: Neşr-i Ahter.
7. Mordtmann, J. H. (1925). *Suheil und Nevbehâr: Romantisches Gedicht des Mes'ûd b. Ahmed (8. Jhdt. d. H.)*, Hannover: Orient-Buchhandlung Heinz Lefaire.
8. Somuncu, M. (2021). *Süheyl ü Nevbahâr'ın Metin Dilbilimsel Yapısı*, İstanbul: Kriter Yayıncılık.
9. Taş, İ. (2009). *Süheyl ü Nev-bahâr'da Eskiçil Ögeler*, Konya: Palet Yayınları.
10. Taş, İ. (2015). *Süheyl ü Nev-bahâr'da Eskiçil Ögeler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
11. Tezcan, S. (1994). *Süheyl ü Nev-bahâr Üzerine Notlar*, Ankara: Simurg Yayıncılık.

Tezler

A. Mezuniyet Tezleri

1. Ahi, H. (1968). *Süheyl ü Nev-bahâr ve İndeks*, Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
2. Akman, A. (1969). *Süheyl ü Nev-bahâr, Transkripsiyon ve Index*, Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
3. Altayh, A. (1980). *Süheyl ü Nevbahâr*, Mezuniyet Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.
4. Andiç, H. İ. (1979). *Hoca Mes'ud'un Süheyl ü Nev-Bahar'ından Alınan Bir Bölüm Üzerinde Gramer İncelemesi*, Mezuniyet Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
5. Bilgen, İ. (1980). *Süheyl ü Nev-bahâr (Metnin Yazıçevirisi, Yazılış ve Dil Özellikleri)*, Mezuniyet Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
6. Bingöl, L. (1978). *Süheyl ü Nev-bahâr*, Mezuniyet Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
7. Çal, F. (1980). *Süheyl ü Nev-bahâr*, Mezuniyet Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
8. Çelik, İ. (1968). *Süheyl ü Nev-bahâr ve İndeks*, Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
9. Döneli, T. (1978). *Süheyl ü Nev-bahar*, Mezuniyet Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.
10. Erkan, M. (1977). *Hoca Mes'ud'un Süheyl ü Nev-Bahar'ının 102-151. Sayfaları Arası*, Mezuniyet Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.
11. Koç, F. (1979). *Süheyl ü Nev-bahar*, Mezuniyet Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.
12. Koç, H. (1978). *Süheyl ü Nev-bahâr (Metin İnceleme-Dizin ve Sözlük)*, Mezuniyet Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
13. Komşuoğlu, Ü. (1979). *Yusuf u Zeliha ve Süheyl ü Nevbahar Mesnevileri ile Kadı Burhanettin Divanında İsim-Fiil ve Zarf-Fiiller*, Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.⁸
14. Oral, H. (1977). *Hoca Mes'ud ve Yeğeni İzzeddin Ahmed'in Süheyl ü Nev-bahar Mesnevisi*, Mezuniyet Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.
15. Şerif H. (1937). *Mes'ud bin Ahmed'in Süheyl ü Nevbahar'ını Tedkik (Eser ve Müellif, Gramer ve Lugatçe)*, Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

⁸ Erdem vd. ile Yetiş, tezin türünü doktora (Erdem vd., 2013: 134; Yetiş, 1979: 273), Dilçin ise mezuniyet tezi olarak vermiştir (2016: 733). 55 sayfa olan tezin, doktora tezi olamayacağı aşikârdır. Yetiş, aynı zamanda Tutanak (1965) ile Ürek'in (1965) tezlerinin türünü de doktora tezi olarak göstermiştir (1979: 280).

16. Toydemir, B. (1977). *Süheyl ü Nevbahâr (Metin Transkripsiyonu, Yazılış ve Dil Özellikleri)*, Mezuniyet Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
17. Tutanak, A. (1965). *Süheyl ü Nev-bahâr'da Deyimler*, Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
18. Ürek, Ü. (1965). *Süheyl ü Nevbahâr'da Deyimler, Birleşik Fiiller, Meşhur Sözler*, Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
19. Yiğit, M. (1979). *Hoca Mes'ud Süheyl ü Nev-bahar (252-301)*, Mezuniyet Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.
20. Yüçetürk, M. (1977). *Süheyl ü Nevbahar*, Mezuniyet Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.

B. Yüksek Lisans Tezleri

1. Akdemir, Y. (2011). *Süheyl ü Nevbahâr'ın Gramatikal Dizini*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi.
2. Altunay, N. (2017). *Süheyl ü Nevbahâr'ın Söz Varlığı Üzerine Tematik Bir İnceleme*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi.
3. Bakar, H. Ç. (2022). *Süheyl ü Nevbahar'ın Yönelim Metaforları ve Metonimi Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi.
4. Cankul, K. (1999). *Roman Tekniğı Açısından Süheyl'ü Nev-Bahar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi.
5. Cığa, Ö. (2013). *Süheyl ü Nev-bahâr (Metin-Aktarma, Art Zamanlı Anlam Değişmeleri, Dizin)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi.
6. Genç, N. E. (2003). *Süheyl ü Nev-Bahâr'daki İkilemeler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin: Mersin Üniversitesi.
7. Girgin, M. (2022). *Süheyl ü Nev-bahâr'daki Fiillerin Eşdizim Sözlüğü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.
8. İlkyaz, G. (2024). *Süheyl ü Nevbahâr ile Vâmık u Azrâ Mesnevilerinde Kahramanın Yolculuğı ve Dönüşümü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
9. İşler, H. (2025). *Süheyl ü Nev-bahâr'da Mental Fiiller*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi.

10. Kardak, N. (1994). *Süheyl ü Nevbahâr'da Fiiller*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi.
11. Mert, H. (2023). *Süheyl ü Nev-bahâr'da Vücut Bölümleri, Uzuylar ile İlgili İsimlerin Eşdizimlikleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.
12. Ocak, F. (2006). *Süheyl ü Nevbahâr'daki Kelime Grupları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi.
13. Uçkan, H. (2024). *Süheyl ü Nev-bahâr Mesnevisi'nde Tesvir*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi.
14. Yeke, B. (2022). *Süheyl ü Nev-bahâr'ın Sıklık Sözlüğü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
15. Yılmaz, D. (2024). *Destân-ı Yusuf, Süheyl-ü Nev-bahâr ve Vesiletü'n-Necât Eserlerinde Geçen Dinî Terimler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa: Harran Üniversitesi.

C. Doktora Tezleri

1. Akman, H. (2023). *Süheyl ü Nev-bahâr'ın Sentaksı (Söz Dizimi)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Van: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
2. Aydın, E. (2024). *Süheyl ü Nevbahâr'da Söz Yapımı: Birleştirme*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bilecik: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi.
3. Banguoğlu, T. (1936). *Altosmanische Sprachstudien zu Süheyl-ü Nevbahar*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Breslau: Schlesische Friedrich-Wilhelms-Universität.
4. Dilçin, C. (1984). *Hoca Mes'ud bin Ahmed Süheyl ü Nevbahâr İnceleme-Metin-Sözlük*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.
5. Gaddar, Z. (2012). *Süheyl ü Nevbahâr'ın Dilbilgisel Özellikleri ve Dizini*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
6. Yıldız, M. (2025). *Eski Anadolu Türkçesi Metinlerinde Beden Dili: "Yûsuf u Zelîhâ" ve "Süheyl ü Nevbahâr" Mesnevileri Temelinde Göstergebilimsel Bir Yaklaşım*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi.

Makaleler

1. Ak, Z. ve Akman, H. (2024). Eski Anadolu Türkçesi Özelinde Süheyl ü Nev-bahâr'ın Söz Varlığında Kullanılan Tek Örnekler. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 48-62.

2. Akman, H. (2023). Süheyl ü Nev-bahâr'da Bazı Düzeltme Denemeleri. *Euroasia Journal of Social Sciences and Humanities*, 32, 13-25.
3. Akman, H. (2025). Süheyl ü Nev-bahâr'da ki/kim Bağlama Edatının Kullanımı. *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi*, 65, 239-251.
4. Altuntaş, S. (2019). Eski Anadolu Türkçesi Dönemi Eserlerinden Süheyl ü Nevbahâr'daki Özdeyişlere Genel Bir Bakış. *Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 11, 607-639.
5. Avrutina, A. S. (2016). Kvantitativnie Harakteristiki Teksta Mesnevi 'Süheyl-ü Nevbahar' (A Quantitative Review for The Text of Mesnevi 'Süheyl-ü Nevbahar'). *Vestnik Agu*, 4, 18-22.
6. Aydın, E. ve Taş, İ. (2021). Süheyl ü Nev-bahâr'da *kaçın- yacan-* Birleşliği Üzerine. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 2, 1350-1363.
7. Bilge, K. R. (1928). Süheyl ü Nev-bahâr'a Dair. *Türkiyat Mecmuası*, II, 401-409.
8. Ciğa, Ö. (2013). Süheyl ü Nev-Bahâr Üzerine Düzeltmeler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4, 230-239.
9. Ciğa, Ö. (2021). Bildungsroman Bağlamında Süheyl ü Nevbahâr Mesnevisi'ni Okumak. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 839-856.
10. Gaddar, Z. (2014). Süheyl ü Nevbahar'ın Savaş Terminoloji Üzerine Bir İnceleme. *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi (KAREFAD)*, 3, 35-58.
11. Karaduman, R. (2021). Süheyl ü Nevbahâr'ın Kurgu Dünyası: Yapısal Unsurlar Yönüyle Bir İnceleme. *Mavi Atlas*, 2, 1-22.
12. Karaduman, R. (2025). Figür ve Olay Örgüsü Bağlamında Süheyl ü Nevbahâr Mesnevisindeki Fantastik Anlatım. T. Kabak ve M. Yastı (Ed.), *21. Yüzyılda Türkoloji Çalışmaları Türk Dili ve Edebiyatı Perspektifinden* içinde (s. 118-130). Konya: Palet Yayınları.
13. Karpuz, Ö. ve Gaddar, Z. (2012). Süheyl ü Nevbahar'da Hayvan Adları. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 4, 58-83.
14. Kaygusuz, R. (2025). Süheyl ü Nev-Bahâr'da Yönelim Metaforları. *Çukurova Araştırmaları*, 2, 46-61.
15. Keklik, M. ve İlkyaz, G. (2024). 'Süheyl ü Nev-Bahâr' Mesnevisinde Kahramanın Dönüşümü. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 15-34.
16. Kılıç, Y. (2016). Süheyl ü Nevbahâr'ın Değerler Eğitimi Bakımından Önemi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 457-493.

17. Köprülü, F. (1928). Ferhengnâme-i Sa'dî yahut Muhtasar Bostan Tercümesi ve Süheyl ü Nevbahar. *Türkiyat Mecmuası*, II, 481-489.
18. Kurt, S. ve Aslan, S. (2025). Tahkiye Bakımından Hoca Mes'ûd'un Süheyl ü Nevbahâr'ı. *Türkbilig*, 50, 42-62.
19. Özkan, M. (1993). Hoca Mesud Hayatı ve Eserlerine Dair. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 84, 183-202.
20. Özçelik, S. (2014). Süheyl ü Nev-bahâr Üzerine Düzeltmeler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 2, 62-79.
21. Özçelik, S. (2016). Tarihî Metin Okumalarında Kelimeyi Bölme ve Kelimeleri Birleştirme Sorunları: Süheyl ü Nevbahâr'dan Örnekler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4, 1593-1602.
22. Özçelik, S. (2017). Süheyl ü Nevbahâr Üzerine Düzeltmeler (2). *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 2, 233- 242.
23. Özçelik, S. (2017). Süheyl ü Nevbahâr ve Tarama Sözlüğü'nde *boyla*- Fiili Üzerine Düzeltmeler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4, 2114-2121.
24. Özçelik, S. (2017). Süheyl ü Nevbahâr'da Kafiye Tasarrufları. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 18, 425-440.
25. Özçelik, S. (2018). Süheyl ü Nevbahâr Üzerine Düzeltmeler (3). *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 1, 5-62.
26. Özçelik, S. (2018). Süheyl ü Nevbahâr'da *deg-*, *degür-* Fiilleri ve +A *degir/degmez* Söz Kalıbının Anlaşılması Sorunu. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 46, 183-195.
27. Özçelik, S. (2018). Süheyl ü Nevbahâr'da Kafiye Tasarrufları 2. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 21, 605-628.
28. Özçelik, S. (2019). Süheyl ü Nevbahar'da Vezin Tasarrufları. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 22, 611-642.
29. Özçelik, S. (2019). Tarihî Metinlerde Yuvarlak Ünlülerin Okunması Sorunu: Süheyl ü Nevbahâr'dan Örnekler. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 23, 669- 700.
30. Özçelik, S. (2021). Süheyl ü Nevbahâr ve Tarama Sözlüğü'nde Geçen *kazılı* Üzerine. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 52, 85-94.
31. Özçelik, S. (2022). Süheyl ü Nevbahâr'da Kafiyesiz Beyitler Sorunu. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 54, 7-26.

32. Özçelik, S. (2022). Süheyl ü Nevbahâr'da yıyıl- ve yiyil- Şeklinde Okunmuş Fiiller Üzerine. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 53, 7-18.
33. Sarı, Ş. (2023). Hoca Mesud'un Süheyl ü Nevbahar Mesnevisinde İdealize Kadın: Nevbahar. *Türk Dili ve Edebiyatı İncelemeleri Dergisi*, 2, 106-115.
34. Saygın, M. (2021). Hoca Mes'ûd'un Süheyl ü Nev-bahâr Mesnevisinde Üslup Çeşitliliği. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 5, 176-194.
35. Süssheim, K. (1927). Suheil und Nevbehâr, Romantisches Gedicht des Mes'ûd b. Ahmed *Orientalistische Literaturzeitung*, 6, 507-509.
36. Şaş, A. K. ve İşler, H. (2025). Süheyl ü Nev-bahâr'daki Mental Fiiller Üzerine Bir İnceleme. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 1, 63-82.
37. Şenyüz, F. (2025). Süheyl ü Nev-bahâr'da Açıklama Fiilleri. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 39, 418-447.
38. Şenyüz, F. (2025). Süheyl ü Nev-bahâr'da Duygu Fiilleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4, 1173-1195.
39. Tezcan, S. (1995). Mes'ûd ve XIV. Yüzyıl Türk Edebiyatı Üzerine Yeni Bilgiler. *Türk Dilleri Araştırmaları*, 5, 65-84.
40. Tezcan, S. (1995). Süheyl ü Nev-bahâr Üzerine Notlara Birkaç Ekleme. *Türk Dilleri Araştırmaları*, 5, 239-245.
41. Tezcan, S. (1996). 'Mes'ûd ve XIV. Yüzyıl Türk Edebiyatı Üzerine Yeni Bilgiler'e Ek. *Türk Dilleri Araştırmaları*, 6, 175.
42. Tosunoğlu, M. ve Melanlıoğlu, D. (2005). Süheyl ü Nev-bahâr'ın Türkçe Söz Varlığı ve Anadolu Ağızları. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 1, 189-199.
43. Türk, O. (2023). Destân-ı Yûsuf ve Süheyl ü Nevbahâr Adlı Eserlerde Geçen Akrabalık Adları Üzerine. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 45, 117-145.
44. Türk, O. (2024). Süheyl ü Nevbahâr'da Yönelme ve Ayrılma Hâli Eklerin Farklı İşlevleri. *Turkish Studies - Language and Literature*, 1, 375-393.
45. Türk, O. ve Çiçek, E. (2022). Süheyl ü Nev-Bahar'da dA Bulunma Hâli Üzerine Bir Değerlendirme. *Turkish Studies - Language and Literature*, 3, 1081-1095.
46. Türk, O. ve Yılmaz, D. (2025). Destân-ı Yûsuf ve Süheyl ü Nev-bahâr Eserlerinde Geçen Bitki Adları. *Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 4, 595-610.

47. Yılmaz, G. A. (2023). Klasik Türk Edebiyatında ‘Eşik Bekçisi’ Babalar: Süheyl ü Nevbahâr, Cemşîd ü Hurşîd ve Leyâ vü Mecnûn Örneği. T. Kabak ve F. Güzel (Ed.), *Kapı ve Eşik içinde* (s. 185-197). Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.

Bildiriler

1. Altunay, N. (2018). Süheyl ü Nevbahar’da Moğolca Söz Varlığı. *V. Yıldız Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi*.
2. Bagan, F. (2016). Vladimir Propp’un Masal Çözümleme Metoduna göre Süheyl ü Nevbahâr Mesnevisinin İncelenmesi. *Ist International Scientific Researches Congress Humanity and Social Sciences*.
3. Karpuz, Ö. ve Gaddar, Z. (2012). Süheyl ü Nevbahâr’daki Atasözleri Üzerine Bir İnceleme. *V. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu*.
4. Kaygusuz, R. (2024). Süheyl ü Nev-Bahar’da Ontolojik Metaforlar. *XVI. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu*.
5. Kuloğlu, S. (2024). Hoca Mesud’un Süheyl ü Nev-bahar’ında Kadın Portresi. *VII. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi*, 509-527.
6. Kurt, S. ve Aslan, S. (2025). Hoca Mes’ûd’un Süheyl ü Nev-bahâr’ında Konuşma Üslubu. *Söylem 4. Uluslararası Filoloji Sempozyumu*.
7. Özçelik, S. (2012). Süheyl ü Nevbahâr Üzerine Düzeltmeler. *Ali Emiri Hatırasına VIII. Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu*.
8. Özçelik, S. (2017). Tarihî Metinlerde Yuvarlak Ünlülerin Okunması Sorunu: Süheyl ü Nevbahâr’dan örnekler. *VIII. Uluslararası Türk Dili Kurultayı II. Cilt*, 2423-2432.
9. Sevinçli, V. ve Akman, H. (2022). Süheyl ü Nev-bahâr’da Hikmetli Sözler. *International Symposium on Literature, Culture and Language (On the occasion of the 40th Anniversary of Van Yüzüncü Yıl University)*.
10. Terzi Sarı, B. (2022). Hoca Mes’ud’un Süheyl ü Nevbahâr Adlı Mesnevisinin Ronald B. Tobias’ın 20 Temel Kurgusu Bağlamında İncelenmesi. *I. Uluslararası Ege Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci Kongresi*.

Kitap İncelemeleri

1. Arnold, T. W. (1925). Quellenwerke des Islamischen Schrifttums. I. Band. Suheil und Nevbehâr, Romantisches Gedicht des Mes’ûd b. Aḥmed (8. Jhdt. d. H.). Nach der Einzig Erhaltenen Handschrift in der Preuss. Staatsbibliothek, Mit Einem Geleitwort von J. H. Mordtmann. (Hannover, Orient-Buchhandlung Heinz Lafaire, 1925.) M. 25. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, 4, 803-804.

2. Margoliouth, D. S. (1925). Quellenwerke des Islamischen Schrifttums. 1 Band. Suheil und Nevbehar Romantisches Gedicht des Mes'ūd b. Aḥmed (8. Jhdt d. H.) Nach der Einzig Erhaltenen Handschrift in der Preuss. Staatsbibliothek, Mit Einem Geleitwort von J. H. Mordtmann. 10¼ × 7, 13 + 378 pp. 25 mm. Hannover: Orient-Buchhandlung Heinz Lafaie, 1925. *Journal of the Royal Asiatic Society*, 4, 782-783.
3. Tokay, Y. (2014). 'Cin, Ali (2012), Mesud bin Ahmed, Süheyl ü Nev-bahâr (Kenzü'l-Bedâ'î'), İnceleme-Metin-Dizin, Eğitim Yayınevi, Konya, 760 s. ISBN: 978-605-5176-00-6'. *Dil Araştırmaları*, 14, 268-271.

10. Sonuç ve Değerlendirme

Süheyl ü Nev-bahâr, Türkçe söz varlığını barındıran ve yazıldığı döneme kıyasla dili daha sade olan bir eserdir. Bu yönüyle ve Hoca Mes'ūd'un "Sebeb-i Nazm-ı Tercemân-ı İn-Kitâb" bölümündeki ifadeleri dolayısıyla tercümeden ziyade bir uyarlama olarak kabul edilmelidir. Adı anılmayan Farsça asıllı metin, henüz ele geçmemiş olduğu için hacmi net olarak bilinmemektedir. Hoca Mes'ūd, "Hikâyet yolın dâstân suyına / Tütüp gıtdüm ü ma'nînün boyına" (CD-5618), "Yaşıduru bir ḥadde biçdüm beş on / Kōlay kim ola ḳutlu her dürlü ṭon" (CD-5619) beyitleriyle "hikâyeden destana yöneldiğini ve anlamın boyuna yakıştırarak ölçülü ve kolay bir şekilde beş on tane don biçtiğini" söylemiştir. Hem anlam ve sanat yönüyle hem de hacim bakımından mesneviyi farklı bir boyuta erdirdiğini anlatmak istemiştir.

SN'nin kaynağının Azerî, Fars, Hint olduğuna dair görüşlerin yanı sıra mesele henüz net delillerle ele alınmış değildir. Kimi görüşler Farsçadan uyarlanmasından dolayı İran'a bağlamakta, kimi hâlen varlığı halk ağzında ve aşıklık geleneğinde kendini göstermesi nedeniyle Azerbaycan'la ilişkilendirmekte, kimi ise motiflerden yola çıkarak Hint kökenli olduğunu iddia etmektedir. Mesnevinin aslı bulunmasa dahi motif ve çeşitli unsurlar üzerinden eserin kaynağı hususi bir çalışmayla incelenmelidir.

Uyarlamayı yapan Hoca Mes'ūd'dur. İzzeddin Ahmed ise 992 beyti yazmada dayısına yardım etmiştir. Bunun ispatının bir diğer yolu da ilgili bölümlerin üslup yönüyle karşılaştırılmasıdır. Hoca Mes'ūd, şiirde atasözlerini kullanmayı hüner göstermek saymış ve yeğenine atfedilen bölümlerde de atasözlerine yer vermiştir. Bu genelgeçer bir ölçüt olmasa dahi üslup açısından göz ardı edilmeyecek bir ayrıntıdır. İşaret edilen bölümlerin ilmî, şairane, öyküleme üslupları ve ağız verileriyle dönemin dil özelliklerinin kullanımı bakımından incelenmesi gerekmektedir.

SN'nin en eski yazması (Berlin/M nüshası), Mordtmann tarafından 1925'te yayımlanmıştır. İkinci nüshası 1926'da Onay tarafından Çankırı'da bulunmuş ve Dehri Dilçin'in eline geçmiştir. Çankırı/Dehri Dilçin nüshasında diğer yazmadan farklı olarak 16 minyatür yer almaktadır. M nüshasında 5568 beyit, D nüshasında 5278 beyit vardır.

Cem Dilçin, her iki yazmayı karşılaştırıp 5703 beyitlik bir metin kurmuş ve bunun üzerine bir doktora tezi hazırlamıştır.

Yurt dışında ve Türkiye’de yayımlanan SN çalışmalarının listelendiği bibliyografya kısmında 11 kitap, 47 makale, 10 bildiri, 3 tanıtım yazısı ve 41 tez (20 mezuniyet, 15 yüksek lisans ve 6 doktora) tespit edilebilmiştir. Listelenen araştırmaların toplam sayısı, 112’dir. Söz konusu çalışmaların türleri ve yapıldıkları yıllara göre dağılımları Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1. Çalışmaların Türlere ve Yıllara Göre Dağılımı

Yıl Aralığı	Tez			Kitap	Makale	Bildiri	Toplam
	Mez.	YL	Dr.				
1925-1935	-	-	-	1	5	-	6
1936-1945	1	-	1	1	-	-	3
1946-1955	-	-	-	-	-	-	-
1956-1965	2	-	-	-	-	-	2
1966-1975	3	-	-	-	-	-	3
1976-1985	14	-	1	-	-	-	15
1986-1995	-	1	-	2	3	-	6
1996-2005	-	2	-	1	2	-	5
2006-2015	-	3	1	3	5	2	14
2016-2020	-	1	-	1	12	3	17
2021-2025	-	8	3	2	23	5	41
Toplam	20	15	6	11	50	10	112
	41						
Yüzde	%36			%10	%45	%9	%100

Tabloda kitap tanıtım yazıları makaleler arasında sayılmıştır. 1938-1965 yılları arasında kalan 26 yıl boyunca hiçbir çalışma yapılmamış veya yapılmışsa dahi bu bibliyografya denemesinde tespit edilememiştir. İlk çalışmalar genellikle bitirme tezi düzeyindedir. Bilhassa Ankara ve İstanbul’da 1977-1980 yani 4 yılda 14 lisans mezuniyet tezi yazılmıştır. Bunlar, M nüshasından az sayıda sayfanın esas alınmasıyla

hazırlanmıştır. Dilçin'in 1984'teki doktora teziyle Türkiye'de mukayeseli bir metin çalışması yapılmıştır. Bu tezin ve kitap olarak yayımlanmasının ardından SN ile ilgili yazılan bildiri ve makale sayısında artış olmuştur. Dilçin'in çalışmasından (1991'den) 2025'e kadar 83 çalışma yapılmıştır. 2021-2025'te toplamda 41 çalışma yapılmış ve önceki yılların her birinin iki katından fazlasına ulaşılmıştır. Sadece bu tarih aralığında 11 yüksek lisans ve doktora tezinin yazılmış olması, mesneviye ilginin lisansüstü düzeyde de artmış olduğunu göstermektedir. SN ile ilgili en çok çalışmayı yapan, Özçelik'tir. 13 makale 2 bildiri olmak üzere 15 yayımı bulunmaktadır. Bununla birlikte mesnevi metnini ele alan bir yüksek lisans tezine (Ciğa, 2013) de danışmanlık yapmıştır.

Kitaplar arasında manzum nüshaların metinlerine dair Cin (2012), Dilçin (2016) ve Kerimî'nin (2017) neşri bulunmaktadır. Cin, Mordtmann'dan 87 yıl sonra Berlin nüshasının hususi metnini neşreden ilk isim olmuştur. Her iki nüshayı karşılaştırıp 5703 beyitlik metni kuran Dilçin'in 1991 yılındaki yayımından 22 yıl sonra Ciğa, aynı metni tekrardan gözden geçirmiş ve bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Tez, aynı zamanda mesnevinin Türkiye Türkçesindeki karşılığının verildiği tek çalışmadır. Bu yönüyle 2013 yılı itibarıyla yapılmış çalışmalara kaynaklık etmiştir.

M nüshasıyla Dilçin'in kurduğu metnin yayımlandığı gibi D nüshasının da tek başına yayımlanması gerekmektedir. Nüshada 16 minyatürün var olduğu Dilçin'in çalışmasıyla öğrenilmiştir. 1991 ile 2016'daki baskıların sonunda verilen sadece 4 minyatür araştırmacılara sunulmuştur. Nüshanın tamamının yayımlanmasıyla geride kalan 12 minyatür de gün yüzüne çıkarılmış olacak ve dil dışında Türk sanat tarihi araştırmacılarına da kaynaklık edecektir.

D nüshası, hususi olarak neşredilmeyi beklediği gibi SN'nin imlası, kaynağı, mütercimleri, motifleri gibi konular da ayrıntılı bir şekilde incelenmeyi beklemektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu makale için etik kurul izni alınmasına gerek yoktur. Araştırma ve yayın etiğine uygun hareket edilmiştir.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Makale tek yazarlıdır.

Destek Beyanı

Araştırma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Çıkar Beyanı

Makale tek yazarlıdır. Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Kısaltmalar

CD: Cem Dilçin'in Kurduğu Metin.

D: Dehri Dilçin Nüshası.

DS: *Derleme Sözlüğü*.

M: Mordtmann Nüshası.

SN: *Süheyl ü Nev-bahâr*.

Kaynaklar

- Altuntaş, S. (2019). Eski Anadolu Türkçesi Dönemi Eserlerinden Süheyl ü Nevbahâr'daki Özdeyişlere Genel Bir Bakış. *Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 11, 607-639.
- Bilge, K. R. (1928). Süheyl ü Nev-bahâr'a Dair. *Türkiyat Mecmuası*, II, 401-409.
- Ciğa, Ö. (2013). Süheyl ü Nev-bahâr (Metin-Aktarma, Art Zamanlı Anlam Değişimleri, Dizin), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi.
- Cin, A. (2012). *Mesud Bin Ahmed Süheyl ü Nev-bahâr (Kenzü'l-Bedâ'iy) İnceleme – Metin – Dizin*, Konya: Eğitim Yayınevi.
- Çağatay, S. (1963). *Türk Lehçeleri Örnekleri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Dilçin, C. (2016). *Mes'ud Bin Ahmed Süheyl ü Nev-bahâr İnceleme – Metin – Sözlük*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Doğan, A. T. (2023). Kullanım ve Anlam Bakımından Sivas Ağzında 'Baba' (Veba) Kelimesi. H. Yekbaş ve A. Yüksel (Ed.), *Şemseddin Sivâsî anısına şehir ve kimlik içinde* (169-174), Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Erdem, M. D. vd. (2013). *Eski Anadolu Türkçesi Bibliyografyası*, İstanbul: Kesit Yayınları.
- Ergin, M. (1961). Türkoloji Bölümü Çalışmaları III – Tez Çalışmaları – X. Ciltten Devam. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 11, 109-128.
- Gaddar, Z. (2012). Süheyl ü Nevbahâr'ın Dilbilgisel Özellikleri ve Dizini, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Karpuz, Ö. ve Gaddar, Z. (2012). Süheyl ü Nevbahâr'daki Atasözleri Üzerine Bir İnceleme, Yayınlanmamış Bildiri. *V. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu*.
- Kavruk, H. (1991). D.T.C.F. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Tez Çalışmaları, III. *Türkoloji Dergisi*, 1, 235–272.
- Kerimî, M. R. (2017). *Soheyl u Nowbahâr*, Tebriz: Neşr-i Ahter.

- Levend, A. S. (2023). *Türk Dilinde Geliřme ve Sadeleřme Evreleri*, Ankara: Dil Derneęi Yayınları.
- Mordtmann, J. H. (1925). *Suheil und Nevbehâr: Romantisches Gedicht des Mes'ûd b. Ahmed (8. Jhdt. d. H.)*, Hannover: Orient-Buchhandlung Heinz Lefaire.
- Somuncu, M. (2021). *Süheyl ü Nevbahâr'ın Metin Dilbilimsel Yapısı*, İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Tarama Sözlüğü I-VIII*. (2019). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Taş, İ. (2009). *Süheyl ü Nev-bahâr'da Eskicil Öğeler*, Konya: Palet Yayınları.
- Taş, İ. (2019). *Süheyl ü Nev-bahâr'da Eskicil Öğeler*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tezcan, S. (1994). *Süheyl ü Nev-bahâr Üzerine Notlar*, Ankara: Simurg Yayıncılık.
- Tietze, A. (2021). *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati I. Cilt*. E. Yılmaz ve N. Demir (Ed.), Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.
- Tokay, Y. (2014). 'Cin, Ali (2012), Mesud bin Ahmed, Süheyl ü Nev-bahâr (Kenzü'l-Bedâ'î)', *İnceleme-Metin-Dizin, Eğitim Yayınevi*, Konya, 760 s. ISBN: 978-605-5176-00-6'. *Dil Araştırmaları*, 14, 268-271.
- Tosunoğlu, M. ve Melanlıoğlu, D. (2005). Süheyl ü Nev-bahâr'ın Türkçe Söz Varlığı ve Anadolu Ağızları. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 1, 189-199.
- Türk Dil Kurumu. *Güncel Türkçe Sözlük* web sitesinden 26 Aralık 2025 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Türk Dil Kurumu. *Köken Bilgisi Sözlüğü (Deneme Sürümü)* web sitesinden 26 Aralık 2025 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü I* (2019). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yetiş, K. (1979). Türkiyat Enstitüsü Kütüphanesindeki Tezlerin Bibliyografyası. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 23, 265-327.